

Natuurmarathon Spaarnwoude 19-20 augustus 2023

Verslag van veertien excursies

Spaarnwoude is een natuur- en recreatiegebied waarvan een groot deel wordt beheerd door boeren. Daar gaat het vooral om graslanden en vogels, vooral weidevogels. Die zijn er gelukkig nog volop te zien. Maar er valt in het polderland nog veel meer te zien, te beleven en te onderzoeken. Reden voor de Zuid Kennemerlandse natuurorganisaties om een natuurmarathon te organiseren. Een samenwerking van de Vogelwerkgroep, de Natuurhistorische Vereniging en het Instituut Voor Natuureducatie. De Koningshoeve en Provincie Noord-Holland hebben dit evenement praktisch mogelijk gemaakt.

Het gaat bij de natuurmarathon om kennis over ecologie van minder zichtbare groepen en niet om het scoren van zoveel mogelijk soorten maar Geïnteresseerde natuurliefhebbers krijgen de kans om samen met specialisten op pad te gaan en zich te verdiepen in de ecologie van een soortgroep. Vanaf zaterdag 19 augustus 18.00 tot zondag 20 augustus 18.00 waren er veertien verschillende activiteiten. In totaal deden ongeveer honderdtien deelnemers mee.

Bij de afsluiting bleken veel mensen verbaasd over de variatie aan onderwerpen en hadden allemaal veel nieuwe zaken opgestoken. Sommigen nemen zich voor om mee te doen aan lopende onderzoeken. Dat was ook de bedoeling.

De Natuurmarathon 2023 zit er op. Het was de eerste keer en wij vinden het heel geslaagd en naar meer smaken.

Piet Veel & Nico Jonker

Op de natuur-podcast Tierelier van Ronald Cassee kun je een verhaal horen van Matty Berg en Piet Veel over de Natuurmarathon 2023.

<https://open.spotify.com/episode/4OXrSU4eAWBAzq3H7MJqrf?si=9e7ab29eae914bff>

Warm aanbevolen

PROGRAMMA

Zaterdag

- 18.00u - Inloop, om 18.30u Opening
18.30u - 21.00u Vogels
~~20.00u - 23.00u Schietmotten verval~~
20.30u - 23.00u Vleermuizen
20.30u - 01.00u Nachtvinders

Zondag

- 06.30u - 09.00u Vogels Start: Slaperdijk
08.00u - 09.00u Life Atlas Vogels
09.00u - 10.30u Nachtvinders
10.00u - 11.00u Life Atlas Vogels
11.00u - 13.30u Vissen & grote waterdieren
11.00u - 15.00u Grote insecten
12.00u - 14.00u Regenwormen & ander bodemleven
12.00u - 14.00u Oever- & Waterplanten
13.00 - 16.00u Kleine bodemdieren
14.00u - 16.00u Bodemkunde
16.15u - 18.00u Terugblik & Afsluiting

1. Vogels bij de Westhoffplas en Houtrakkerbeemden

Tom van den Boomen en Andries Kamstra

Watervogels en steltlopers kijken bij de Westhoffplas en de Houtrakkerbeemden. Het is een pleisterplaats voor veel water- moerasvogels en speciaal voor jonge grutto's.

Zeven mensen gingen op pad onder leiding van Tom en Andries.

Inderdaad veel steltlopers zoals Bosruiter, Witgat, Oeverloper, Kleine strandloper, Kempphaan, Tureluur en Kluut. Jonge bergeenden, tafeleenden en indrukwekkende hoeveelheden grauwe ganzen foeragerend op de gedorste graanakkers gezien. Vrouwtje Bruine kiekendief met juveniel jagent boven het gebied en vier andere roofvogelsoorten kunnen waarnemen te weten Slechtvalk, Torenavalk, Havik en Buizerd).

Volop doortrek, zo zijn veel Boeren-, Huis- en Oeverzwaluw boven de Westhoffplas op jacht en zelfs nog flinke groepen gierzwaluwen. Ook honderden Kieviten, rustend in de weilanden. De Kleine- en Grote zilverreiger lieten zich bewonderen en een enkele dodaars zwom op het Oer-IJ. Witte- en Gele kwikstaart en groepen spreeuwen scharrelden tussen de naar schatting 1000 grauwe- en nijlganzen op de gedorste graanakkers. Tot slot nog een Paapje en Tapuit, ook die zijn op trek.

Paapje en Lepelaars

3. Vleermuizen

Ronald Cassee, Ellie Wormgoor en Marja van Diemen

Na een uitgebreide introductie in de grote schuur van de Koningshoeve door drie leden van de vleermuiswerkgroep van IVN Zuid Kennemerland zijn acht deelnemers op pad gegaan.

Bij de stompe toren van het kerkje Spaarnwoude vlogen gelijk al de Rosse vleermuis en de laatvlieger.

Mooi was dat er hier nog voldoende licht was om ze ook goed te kunnen zien.

Daarna op weg naar het landje van Gruijters.

Onderweg zagen we bij de bebouwing van Spaarndam dwergvleermuizen vliegen.

Bij het plasje van Gruijters en fort Benoorden Spaarndam zijn veel vleermuizen gedetecteerd.

We zijn geëindigd in de Koningshoeve waar met een paar deelnemers tot na 24.00 spectrogrammen van geluidsopnames zijn geanalyseerd.

Dat zijn sonogrammen die met software op de laptop worden bekeken.

De opnames zijn inmiddels gevalideerd en vijf soorten zeker en twee waarschijnlijk.

Dat is een mooi resultaat.

De analisten aan het werk tot diep in de nacht.

Metingen zaterdag 19-08-2023 Spaarnwoude Natuurmarathon

Soortnaam NL	Aantal bestanden seq	Soortcode
Laatvlieger	3	Eptser
Watervleermuis	1	Myodau
Bosvleermuis	2 (waarschijnlijk)	Nyclei
Rosse vleermuis	2	Nycnoc
Ruige dwergvleermuis	39	Pipnat
Gewone dwergvleermuis	61	Pippip
Gewone grootoorvleermuis	1 (waarschijnlijk)	Pleaur

Voor de techniek geïnteresseerden:

De geluidsmetingen zijn gedaan met Elekon Batlogger M, ondersteund door twee Wildlife Acoustics Echometer Touch 2.

De deelnemers gebruikten een Petterson D100.

Analyse gebeurde met Wildlife Acoustics Kaleidoscope 5.5.0

Toegift van Kees Mostert

Zaterdag **19 augustus** Een uur vleermuizen geteld langs de spoorlijn in de hoop om Meervleermuizen te horen.

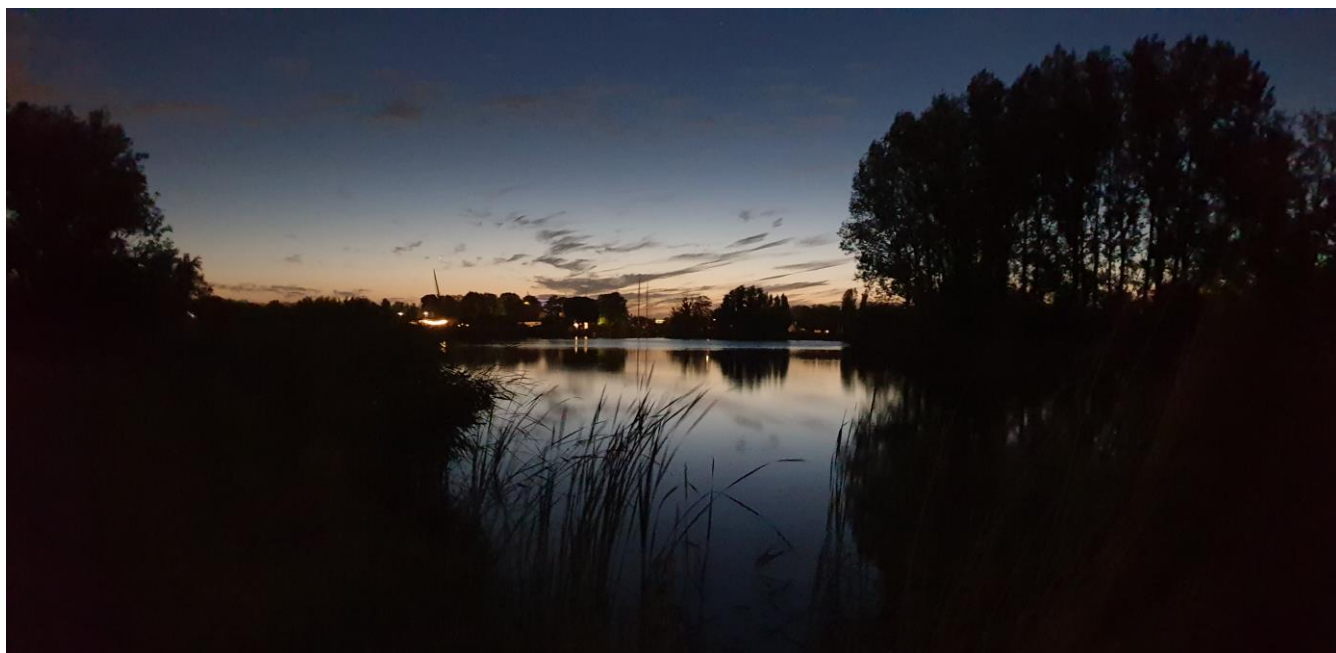
Uiteindelijk vloog hier een foeragerend exemplaar op grotere afstand van de fietsbrug.

Er foerageerden tientallen gewone dwergvleermuizen langs de Mooie Nel, twee ruige dwergvleermuizen en acht laatvliegers.

Onderweg ook veel grote groene sabelsprinkhanen, struiksprinkhanen, gewone en zuidelijke spitskopjes gehoord en zowaar ook nog een zingende veenmol.

Onderweg overtrekkende oeverlopers en witgatjes gehoord.

Voedselbiotoop van de Meervleermuis

4 en 7. Nachtvlinders

Marja Koning, Dik Vonk en Piet Veel

De nachtvlinderwerkgroep van de KNNV heeft begin van de avond een laken met UV-lamp, twee vangkisten en drie LED emmers geplaatst rond de Koningshoeve.

De activiteit begon met een wervelende presentatie van de soorten- en vormenrijkdom van de nachtvlinderwereld. Alleen in Nederland als kans op 2400 soorten.

Om 22.00 zijn de twaalf deelnemers naar buiten gegaan om te determineren, wat er zoal op het laken afkwam en de grote vangkist.

Het was een zwoele, rustige avond, waardoor op het scherm een flink aantal soorten afkwam. Het determineren gebeurt enerzijds op zicht bij meer herkenbare soorten, maar vooral door foto's te maken met de automatische beeldherkenning van obs identify. Tot 01.00 u is er gevlinderd, waarna het scherm werd uitgeschakeld.

De vangkisten en de LED-emmers bleven 's nachts staan en werden de volgende morgen uitgepakt en de omvangrijke inhoud gedetermineerd.

We hebben minimaal honderdtien soorten nachtvlinders aangetroffen, met in totaal ruim vijfhonderd individuen. Daarbij waren zeldzaamheden als minimaal tien Essenspanners, Kustuil, Moeraswalstrospanner, Witvlekbosrandspanner en Dubbelkelkbladroller.

Bijvangst waren schietmotten, langpootmuggen, steltmuggen en kevers.

De resultaten staan in de bijlage.

Het laken en lamp bij daglicht

Populieren-pijlstaart

Essen-spanner

5. Vroege vogels bij het Landje van Gruijters

Christoph Reijman

Om 6.30 stonden er tien mensen bij het landje van Gruijters om daar vroege vogels te inventariseren. We zagen watervogels en steltlopers als Witgatje, Oeverloper, Witte kwikstaart, Wintertaling en Krakeend.

Bijzonder was een ijsvogel en nog een paar grutto's, waarschijnlijk jonge exemplaren die eerdaags naar het zuiden zullen vertrekken.

Het landje is een belangrijke slaappleaats voor Nijlganzen, die hier vanuit de wijde omgeving heen trekken. We hebben er nog enkele tientallen zien vertrekken.

6 & 8 Oefenen met het inventariseren voor de LiveAtlas voor vogels.

Johan Stuart

Lekker vogels kijken combineren met nuttig onderzoek voor Sovon? Het kan.

LiveAtlas is een nieuw project van Sovon en om mensen te helpen daarmee te beginnen, op de Natuurmarathon twee instructie excursies gegeven door Johan Stuart.

Twaalf mensen gingen met hem mee en kregen na een korte uitleg in de Koningshoeve te zien hoe het werkt. Het leuke van het waarnemen voor LiveAtlas is dat alle soorten tellen, ook de Merel en de Huismus. Je noteert tijdens een wandeling alle soorten die je ziet en hoort. Je zet ze op een eenvoudige manier in de app Avimap. Iedereen kan op een makkelijke manier helpen de verspreiding en voorkomen van vogels te vast te leggen. Het grote voordeel van dit project (in vergelijking met waarneming.nl) is dat ook weet wat er niet zit.

Zo kan Sovon de trefkans van de verschillende soorten berekenen.

Je kan meedoen tijdens elke willekeurige wandeling, maar je kunt ook een kilometerhok inventariseren in ongeveer een uur. Begin met alleen de soorten te turven. Heb je meer ervaring dan kun je de aantallen meenemen.

Tijdens de Natuurmarathon hebben we tweemaal dezelfde route gelopen/gefietst bij de prachtige Westhoffplas. Tijdens de excursie van 8 uur werden 36 soorten waargenomen en bij die van 10 uur 28. Het loont dus om vroeg te beginnen, vooral voor de zangvogels.

De excursies leverde veel leuke waarnemingen: naast allerlei prachtige steltlopers, twee bruine kiekendieven, een mooie adulte wespendif en twee paapjes.

De enthousiaste deelnemers vonden de kennismaking met LiveAtlas heel nuttig en een aantal van hen willen het gaan proberen.

Meer informatie is te vinden op: <https://liveatlas.sovon.nl>

9. Polder vissen

Kees Dekker en Geert Timmermans

Na uitleg in het veld over de techniek van het vangen togen zeven deelnemers het veld in om op jacht te gaan. Onder deskundige leiding van Geert Timmermans en Kees Dekker.

Het jachtgebied kende twee typen sloten. Het eerste venig met weinig waterplanten.

Hier zaten veel kleine modderkruipers en verder een Baars, Rietvoorn, Zeelt, een Tiendoornige stekelbaars en een Kolblei of Brasem. Maar die was te klein om in het veld op naam te brengen. Interessante bijvangst zijn veel bastaardkikkers en een paar rode Amerikaanse rivierkreeften (volwassen en jongen). Waarschijnlijk zijn de kreeften door hun vraat ook debet aan het ontbreken van de watervegetatie.

In het hart van het gebied ligt een oude strandwal en daar is de bodem zandiger en de sloten bevatten veel (loos?) blaasjeskruid.

Naast kleine modderkruiper hier Baars, Zeelt, veel jonge Rietvoorn en Tiendoornige stekelbaars.

Larve van een ode Amerikaanse rivierkreeft die waterplanten afknijpt en op eet

10. Sprinkhanen, vlinders, libellen en zweefvliegen.

Kees Mostert & Alfons Vaessen

Kees Mostert begon met een korte introductie over het gebruik van de bat-detector als hulpmiddel bij het inventariseren van sprinkhanen. Daarna gingen de zeven deelnemers op de fiets naar de rietlanden en ruigtes rond de Veerplas. Aan de oostzijde van de Veerplas liggen voedselrijke graslandjes en rietlandjes met zowel de gewone als Zuidelijk spitskopje. Wat de veldsprinkhanen betreft werden vooral Kustsprinkhaan en Bruine sprinkhaan aangetroffen. De libellen waarnemingen bleven beperkt tot Lantaarntje en Paardenbijter en ook de dagvlinders waren beperkt aanwezig. Andere leuke soorten waren onder meer Kustbijvlieg, Gewone pendelzweefvlieg, Prachtwapenvlieg, Gamma-uil en Weegbreemot.

Om half twee konden we het Fort benoorden Spaarndam bezoeken en een kijkje nemen in de donkere gangen. Behalve een aantal fraaie muurschilderijen vonden we ook nog wat vlinders in ruste zoals Dagpauwoog, Gewone/Bonte kaartmot, Rood weeskind en Roesje. Rondom het fort maar vooral ook bovenop het fort waren veel soorten planten en insecten te vinden omdat het dek afgedekt was met duinzand waardoor er een mooi grasland met ruige randen omzoomt door struiken en bomen was ontstaan. Vooral het dak van het fort bleek een eldorado te zijn voor planten en insecten. We vonden hier onder meer Bruin blauwtje, Icarusblauwtje, Bruin zandoogje, Bruine winterjuffer, Bloedrode en Bruinrode heidelibel en heel veel Paardenbijters. Wat zweefvliegen betreft zagen we onder meer de blinde bij, Kustbijvlieg, en Menuetzweefvlieg. In het water rond het fort waren ook Kleine roodoogjuffer en gewone oeverlibel aanwezig en tevens was de ijsvogel hier nadrukkelijk aanwezig. Opvallende plantensoorten waren onder meer Bermooievaarsbek en Kroontjeskruid. Al met al was het voor de deelnemers een interessante kennismaking met voor hen nieuwe soortgroepen.

Dagvlinders	Libellen	Sprinkhanen	Zweefvliegen	Bijvangst
Klein koolwitje Klein geaderd witje Atlanta Dagpauwoog Icarusblauwtje Boomblauwtje Bruin blauwtje Bruin zandoogje Bont zandoogje	Bruine winterjuffer Lantaarntje Kleine roodoogjuffer Bruinrode heidelibel Bloedrode heidelibel Gewone oeverlibel Paardenbijter	Grote groene sabelsprinkhaan Struiksprinkhaan Gewoon spitskopje Zuidelijk spitskopje Bruine sprinkhaan Kustsprinkhaan	Gewone pendelzweefvlieg Kustbijvlieg Blinde bij Menuetzweefvlieg Langlijf s.l.	Roesje Rood weeskind Weegbreemot Gamma-uil Prachtwapenvlieg Hoornaar

11. Regenwormen

Judith Weijers & Maaïke van Overstraten Kruijsse

Regenwormen dienen niet alleen als vogelvoedsel maar vervullen ook een sleutelrol in bodembiotop. Ze zorgen voor humusafbraak, vermenging en ondergrondse gangenstelsels die zorgen voor beter afwatering, waterberging en doorworteling. Judith Weijers en Maaïke van Overstraten, werken aan het ontwikkelen en herstel van kruidenrijk grasland en hebben vijf deelnemers meegenomen in het ondergrondse leven.

Gezamenlijk zijn er vijf grondmonster gestoken en doorzocht naar regenwormen. Drie in het grasland en twee in de slootkant. Hoewel de bodem erg hard en droog was, zijn er vier soorten regenwormen gevonden; de Groene worm, Gewone en de Zwartkop grauwworm en de Gewone blauwkopworm. In totaal zijn er drieëndertig individuele regenwormen gevonden en acht andere bodemdieren: kevers, diverse larven, springstaarten en de pop van een langpootmug.

De graslandmonsters bleken vele malen rijker aan bodemdieren dan de slootkantmonsters. De grond van de monsters aan de slootkant waren tegen verwachting in ook veel droger dan de monsters in het midden van het grasland, wat het verschil in aantallen wormen zeker kan verklaren, gezien de dieren toch liever in iets vochtiger omstandigheden leven.

Tenslotte zijn we er met z'n allen erachter gekomen dat regenwormen determineren een hele kunst is, en de regenwormen daar zelf zeker niet in meewerken.

12 Oever en Waterplanten

Eva Pauw

De slootkantindex.

Een van de meest bijzondere biotopen in het boerenland zijn de slootkanten. Hier groeien veel kenmerkende planten. Omdat we alleen al in Noord-Holland 30.000 kilometer sloot hebben zien we het bijzondere daarvan vaak over het hoofd.

Bloemrijke slootkanten zijn gebaat bij zorgvuldig beheer en om de kwaliteit van de oever te bepalen is de oeverindex ontwikkeld. Onder de bezielende leiding van Eva Pauw is een oever onderzocht. Op een stuk van honderd meter vonden we dertig soorten, waarvan zes echte oeverplanten zoals moeraswalstro, pijptorkruid en pinksterbloem.

Uit de analyse bleek dat de oever vierpunten scoorde op een schaal van vijf punten. De kant telt dertig verschillende soorten waarvan er zes wijzen op een goede ecologische kwaliteit. De oever heeft een lage stikstof waarde en biedt ook schuilgelegenheid biedt voor insecten. Er wordt dus zorgvuldig bemest waarbij de oever wordt ontzien.

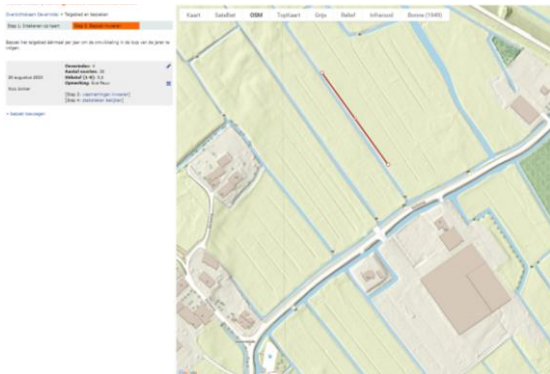
De opname is terug te vinden op: [Oeverindex Oever koningshoeve natuurmarathon \(verspreidingsatlas.nl\)](https://www.verspreidingsatlas.nl)

Op de website van Floron en de Vlinderstichting is meer informatie terug te vinden hoe je zelf aan de slag kunt gaan met de oeverindex.

[Oeverindex \(floron.nl\)](https://www.floron.nl)

Locatie en statistieken van de oeveropname

Statistieken

Oeverindex (1-5): 4

Hoe hoger de oeverindex hoe meer biodiversiteit en structuur er in de oever zit. De componenten van de oeverindex zijn: 1) het totale soorten aantal, 2) het aantal indicatorsoorten waaronder nectarplanten, 3) de verhouding tussen hoge en lage plantensoorten en 4) de verhouding tussen ruigtesoorten en soorten van voedselarme omstandigheden. De juiste waarden bepalen of een oever een hoge biodiversiteit heeft voor zowel planten als insecten.

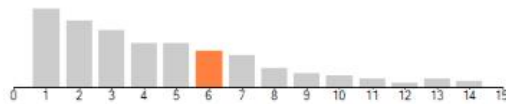
Waargenomen oeverplanten

Foto's van de top-5 van de langs deze oever gevonden indicatorsoorten op volgorde van aantal x wegingsfactor.

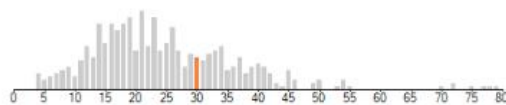
Component 1: Indicatorsoorten voor goede ecologische kwaliteit (1/2 punten)

Deze telling (oranje) en alle locaties in Nederland (grijs). Heb je op regelmatig kenmerkende oeverplanten gevonden, dan scoort de oever 1 punt extra op de oeverindex. Heb je veel kenmerkende soorten of bijzondere oeverplanten gevonden, dan krijgt de oever 2 punten extra.

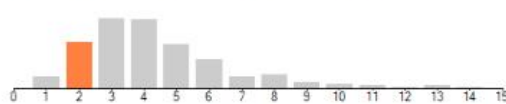
Component 2: Soortenrijkdom (1/2 punten)

Deze telling (oranje) en alle locaties in Nederland (grijs). Heb je meer dan 25 plantensoorten gevonden, dan scoort de oever 1 punt. Bij meer dan 50 soorten scoort de oever 2 punten.

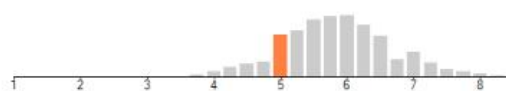
Component 3: Structuur van de vegetatie (1/1 punt)

Deze telling (oranje) en alle locaties in Nederland (grijs). Geeft de verdeling weer van de maximale hoogte van de gevonden plantensoorten. Tussen 2 en 8 is er een evenwichtige verdeling tussen hoge en lage plantensoorten en scoort de oever 1 punt op de oeverindex.

Component 4: Voedselrijkdom (1/1 punt)

Deze telling (oranje) en alle locaties in Nederland (grijs). Een lage stikstofwaarde duidt op een schrale vegetatie. Op de horizontale as staat de gemiddelde Ellenberg-indicatiewaarde van de plantensoorten gewogen naar aantal. Staat de oranje balk bij een waarde kleiner dan 6, dan scoort de oever 1 punt extra op de oeverindex.

13. Kleine dieren in de rietkraag en oever

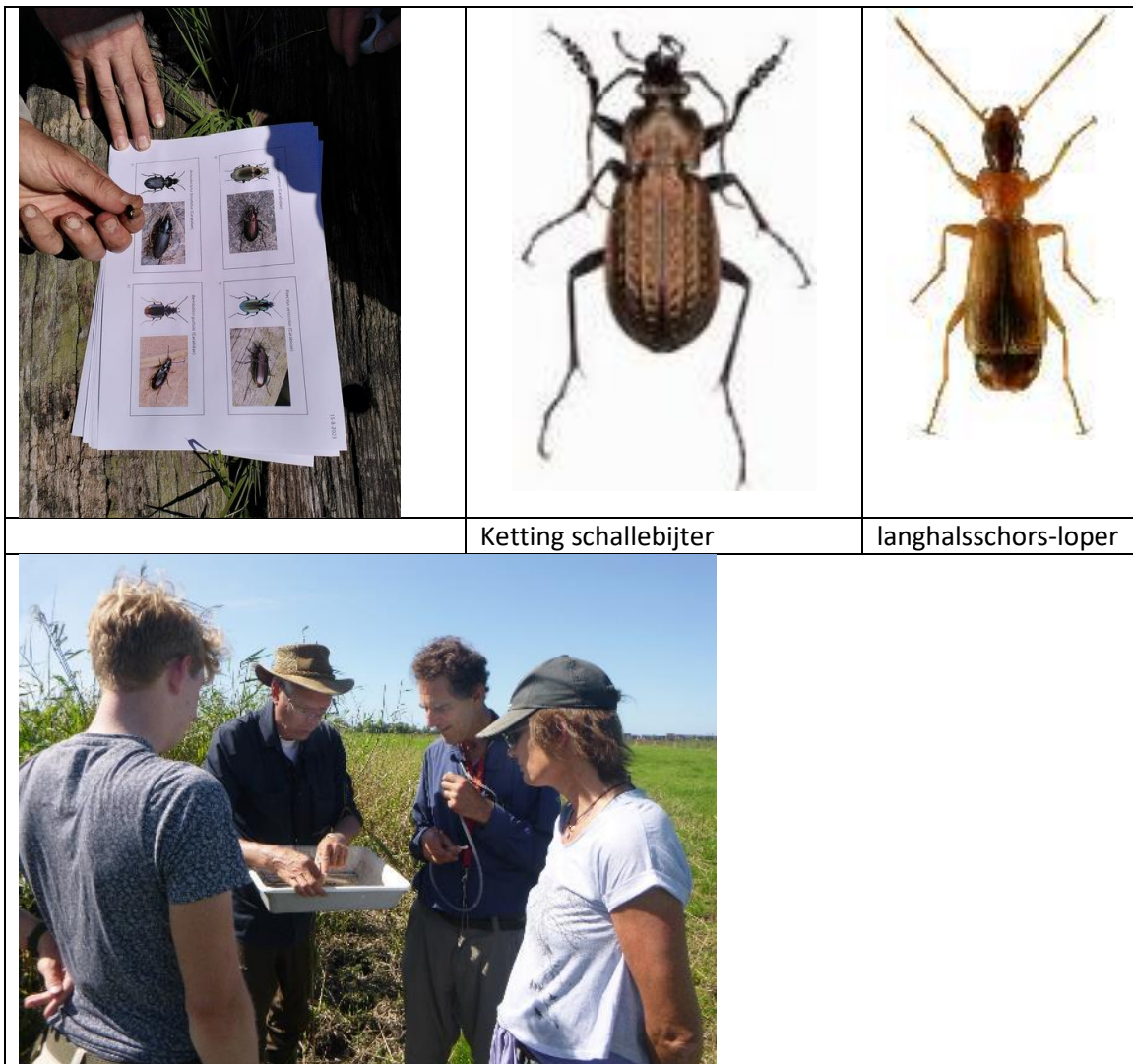
Matty Berg & Michiel Boeken

Kleine bodemdieren

De excursie bestond uit twee onderdelen: bodemfauna in natuurvriendelijke oevers en loopkevers in overjarig riet.

Michiel Boeken doet onderzoek met vangpotten en de vijf deelnemers hebben geholpen met het legen van een aantal potten. Daarbij zijn verschillende soorten loopkevers aangetroffen, in grootte variërend van 3 tot 15 mm. We ontdekten de Kettingtschallebijter, één van de grotere loopkeverssoorten, in een van de potten in de natuurvriendelijke oever. Verder zijn ook andere diergroepen aangetroffen.

Matty Berg is expert op het gebied van bodemfauna en kijkt ook naar loopkevers die in overjarig riet en lisdodden leven. Die kevers zijn te vangen door een bosje oud riet boven een bak te houden en vervolgens uitkloppen. Dan vallen de kevers en andere dieren vanzelf naar beneden en vang je heel andere soorten dan met vangpotten. De excursie leverde een paar weinig algemene soorten op en de zeer zeldzame de Langhalsschors-loper. Die komt alleen voor in oude rietstengels.

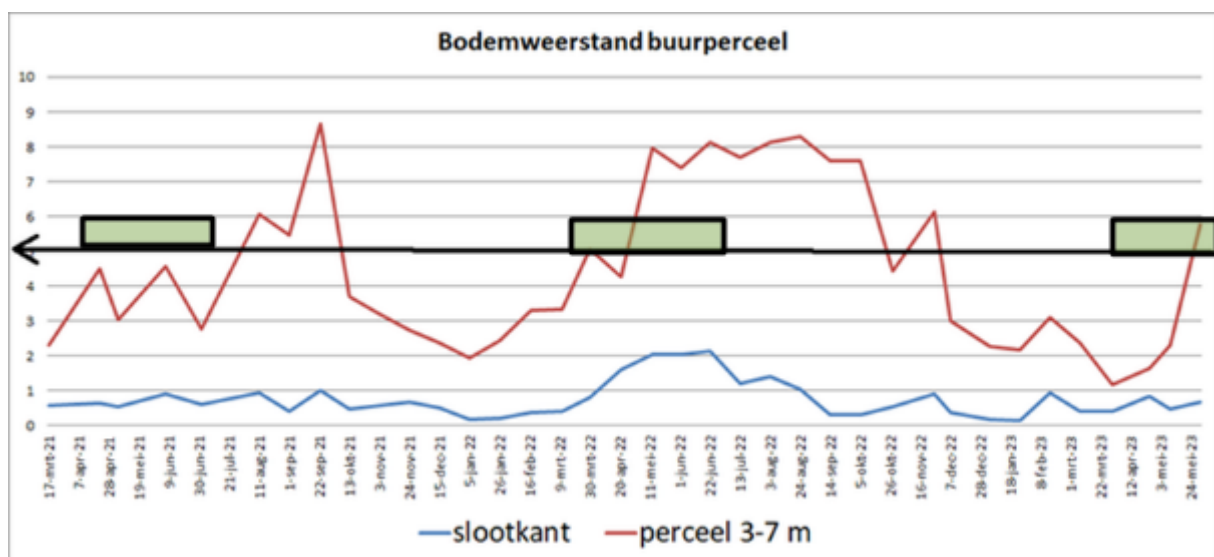
14 Bodemkunde en weidevogels

Dick Melman

Op zondag twee uur 's middags stond de bodemexcursie op het programma. Met zeven geïnteresseerden was het een geanimeerd samenzijn. De meesten hadden geen voorkennis over de bodem. Daarom ben ik begonnen iets te vertellen over de wording van de bodem als geomorfologisch fenomeen. Ik heb het verwoord als de bodem: het prentenboek van onze geschiedenis, waarin je tot op de dag van vandaag kunt lezen. Het ging over het ontstaan van de strandwallen (waarop het kerkje van Spaarnwoude), de wording van het veen in het ingesloten moerasgebied, de ontginning ervan, de ontwatering, de slootkanten als botanische schatkamer, de almaar voortgaande daling van het maaiveld, de nabijheid van het IJ en de invloed daarvan op de bodem.

En dan de bodem als onderdeel van het weidevogelhabitat en de bodem als basis voor de graslandproductie voor de boeren. Hoe hangt het een met het ander samen.... In de excursie hebben we ons geconcentreerd op de bodemhardheid en de bodemvochtigheid. Daaraan hebben we de afgelopen jaren het nodige gemeten en onze ervaringen wilden we delen. Weidevogels (met name de adulten) hebben baat bij een niet te harde bodem. Ze moeten er immers met hun snavel in kunnen komen, op zoek naar wormen en andere bodemdieren. De hardheid van de bodem kun je meten met een zogenaamde penetrometer. Die bestaat uit een metalen pin die je de bodem indrukt, terwijl met een veer bijgehouden wordt hoeveel kracht daarvoor moet worden uitgeoefend. Uit de metingen bleek dat de bodemhardheid door het jaar sterk fluctueert: 'zacht' in de winter en het voorjaar, 'hard' vanaf de voorzomer tot de herfst. Voor weidevogels is met name de periode april-juni cruciaal. Het blijkt dat de hardheid tussen de jaren aanzienlijk verschilt. In het droge jaar 2022 was het perceel vanaf half april te hard aan het worden. In 2021 en dit jaar was de bodem in die periode beduidend zachter, veel gunstiger dus voor de weidevogels. Verder valt op dat de slootkant en de rand naast de greppels beduidend zachtere grond hebben dan het perceel zelf. Die randzones kunnen dus van bijzondere betekenis zijn voor voedselzoekende vogels.

Verder bleek de hardheid per perceel grote verschillen kan vertonen: zo is één perceel dat door ons gemeten is vrijwel het hele seizoen te hard, terwijl een naastliggend perceel is diezelfde tijd een lagere hardheid heeft en altijd inprikbaar voor vogelsnavels). Die verschillen zijn niet altijd gemakkelijk te verklaren. We leren ervan dat het bij de planvorming voor weidevogelbeheer belangrijk is om uit te gaan van de kwaliteiten die er zijn, dus ook die van de bodem als belangrijk onderdeel van het weidevogelhabitat.

Verder hebben we ook stilgestaan bij de betekenis van regen voor het vernatten van de (veen)bodem na een lange droogteperiode. Door met grondwaterbuizen van verschillende lengtes te meten (0,25, 0,5, 1,0 en 1,5 m lange buizen), hebben we kunnen vaststellen dat na een regenbui het water maar zeer beperkt direct in de bodem zakt. Veel verdampt direct en een fors deel wordt via greppels afgevoerd. Vanuit de ondergrond staat er een zekere overdruk op het grondwater: het water wordt van onderaf aan wat omhoog gedrukt. In ons geval blijkt dat er op 40-60 cm onder het maaiveld een ondoorlatende laag in de bodem zit, waardoor het grondwater slechts zeer langzaam omhoog komt. Deze overdruk was door de boer zelf ook al herkend: toen hij een keer het perceel wilde opknappen en het middendeel ging omspitten om de grond wat omhoog te krijgen, bleek dat dat deel – tegen zijn wil – kletsnat werd. Hij had kennelijk die ondoorlatende laag doorbroken. Dit onverwachte verschijnsel van overdruk kan misschien worden benut bij het creëren van een gunstige vochtigheidstoestand. Hierover kunnen we samen met de boer nadenken of hier iets mee te doen is.

Hiermee kwamen we aan het eind van de excursie.

De deelnemers hebben zelf ook een aantal bodemhardheidsmetingen en bodemvochtigheidsmetingen uitgevoerd, zodat we hebben ervaren welke handigheid hierbij nodig is. Ook hebben ze de grondwaterstanden in de peilbuizen gemeten en zelf vastgesteld dat in de ondiepe buizen (boven de ondoorlatende laag) het grondwater diep stond, terwijl in de 1,5m buis (die door de ondoorlatende laag heen gaat) het water tot aan de rand van de buis stond.

Uit de reacties en vele vragen maakte ik op dat ze zeer betrokken waren/raakten en het een interessante middag vonden. De bodem en het belang daarvan leeft!

Bedankt

De Natuurmarathon is een initiatief van de Vogelwerkgroep, KNNV en het IVN Zuid Kennemerland. Ondersteund door het Living Lab Spaarnwoude van de provincie Noord-Holland en de Koningshoeve. Dank gaat uit naar de mensen die in hun vrije tijd een activiteit hebben voorbereid en uitgevoerd. Belinda van der Kort van de Provincie Noord-Holland verzorgde de aanmeldingen. Johan Stuart was een steunpilaar bij de communicatie en andere raad en daad.

De foto's voor dit verslag zijn gemaakt door Kees Mostert, Koos Possel, Andries Kamstra, Nico Jonker, Piet Veel.

We bedanken speciaal Gert Jan van Tunen, bedrijfsleider van de Koningshoeve voor de enorme gastvrijheid. Dat is een prachtige uitvalsbasis waar we ons zeer welkom voelen.

Afsluiting

Het laatste onderdeel van de natuurmarathon was de terugmelding van de verschillende activiteiten. Natuurlijk onder het genot van borrelnoten en wat te drinken. Het waren zonder uitzondering enthousiaste verhalen.

Dit was de eerste natuurmarathon. We gaan de resultaten bespreken en wellicht komt er een vervolg.

Jullie horen nog van ons.

Piet Veel & Nico Jonker

Bijlage 1.

Het officiële programma en aangemeld aantal deelnemers.

In werkelijkheid zijn er nog enkele mensen extra aangeschoven.

Programma zaterdag 19 augustus 2023		
Tijden	Nr. en activiteit	Deelnemers
18.00 uur	Inloop op de Koningshoeve	
18.30-21.00	1. Vogels	12
20.30-23.00	3. Vleermuizen	8
20.30-01.00	4. Nachtvinders	9
Programma zondag 20 augustus 2023		
6.30-9.00	5. Vogels	10
8.00-9.30	6. LiveAtlas vogels	6
9.00-10.30	7. Nachtvinders	5
10.00-11.30	8. LiveAtlas vogels	5
11.00-13.30	9. Vissen en grote waterdieren	6
11.00-15.00	10. Sprinkhanen, libellen, dagvlinders en krekels	9
12.00-14.00	11. Regenwormen en ander bodemleven	5
12.00-14.00	12. Oever- en waterplanten	9
13.00-16.00	13. Kleine bodemdieren	3
14.00-16.00	14. Bodemkunde	7
17.00	Afronding, napraten en afsluiting	(25)

Bijlage 2:

Nachtvinders Natuurmarathon Koningshoeve 19 en 20 augustus 2023

In de verschillende vallen zijn geschat 500-600 vlinders gevangen, gefotografeerd en gedetermineerd. In totaal zijn 109 soorten nachtvinders op naam gebracht door Marja Koning, Pim de Nobel, Dik Vonk en Piet Veel.

1. Aangebrande valkmot	38. Gestreepte goudspanner	75. Oranjebruine grasmot
2. Aardappelstengelboorder	39. Getekende biesbladroller	76. Paardenbloemspanner
3. Agaatvlinder	40. Gewone biesbladroller	77. Peenkaartmot
4. Appeltak	(waarschijnlijk)	78. Pinguintje
5. Bijvoetdwergspanner	41. Gewone breedvleugeluil	79. Populierenpijlstaart
6. Blauwooggrasmot	42. Gewone grasuil	80. Rietmot
7. Bleke grasuil	43. Gewone worteluil	81. Rietsnuitmot
8. Boogsnuituil	44. Goudvenstertje	82. Rode knopbladroller
9. Bramenbladroller	45. Grijsgevlekte mineermot	83. Rode eikenlichtmot
10. Brandnetelbladroller	46. Grijs stipspanner	84. Satijnstipspanner
11. Brandvlerkvlinder	47. Groente-uil	85. Schedeldrager
12. Bruine eenstaart	48. Haarbos	86. Smalle witlijngrasmot
13. Bruine grijsbandspanner	49. Hagedoornvlinder	87. Sneeuwwitte vedermot
14. Bruine huismot	50. Halmrupsvlinder/Weidehalmuiltje	88. Spitsvleugelgrasuil
15. Bruine sikkelui	51. Huismoeder	89. Stompvleugelgrasuil
16. Bruine snuituil	52. Huisuil	90. Stro-uiltje
17. Buxusmot	53. Kajatehoutspanner	91. Taxusspikkelspanner
18. Donker klaverblaadje	54. Klaverblaadje	92. Tuinblaroller
19. Drietandvlakjesmot	55. Kleine beer	93. Tweekleurige lichtmot
20. Dubbelkelkbladroller	56. Kleine groenuil	94. Variabele grasmot
21. Duikermot	57. Kleine hageheld	95. Vierkantvlekuil
22. Duinhalmuiltje	58. Kleine huismoeder	96. Vlekstipspanner
23. Dwergvedermot	59. Koolbladroller	97. Vogelkersstippelmot
24. Egale stipspanner	60. Kooluil	98. Vruchtbladroller
25. Egale stofuil	61. Koperuil	99. Vuurmot
26. Egelskopboorder	62. Kroosvlindertje	100. Waterleliemot
27. Eikenprocessierups	63. Kuifbladroller	101. Wilgenstippelmot
28. Essenspanner	64. Kustuil	102. Windevedermot
29. Gamma-uil	65. Leverkleurige bladroller	103. Witstipgrasuil
30. Geelschouderspanner	66. Lichte korstmosuil	104. Witte grijsbandspanner
31. Gehoekte boogbladroller	67. Liesgrassnuitmot	105. Witvlekbosrandspanner
32. Gele lisboorder	68. Lieveling	106. Zandhalmuiltje
33. Gelijnde grasuil	69. Lijnvalkmot	107. Zuidelijke stofuil
34. Gepijlde grasmot	70. Moerasgrasmot	108. Zuringuil
35. Gepijlde micro-uil	71. Moeraswalstrospanner	109. Zwartbandspanner
36. Gerande spanner	72. Mutsjeslichtmot	110. Zwarte c-uil
37. Gestippelde rietboorder	73. Open-breedbandhuismoeder	
	74. Oranje wortelboorder	

Muggen	Schietmotten	
1. Koollangpootmug	1. Agrypnia pagetana	4. Mystacides longicornis
2. Spinsteltmug	2. Glyphotaelius pellucidus	5. Oecetis ochracea
3. Tipula lateralis	3. Limnephilus marmoratus	6. Agraylea spec.
4. Tipula pierrei		

Overige insecten	Gallen
<ol style="list-style-type: none"> 1. Diplazontinae indet. (sluipwesp) 2. Schildwesp onb. 3. Duikerwants onb. 4. Gele bitterzoetaardvlo 5. Goudoogje 6. Tuinbruintje 7. Gewone tweevleugel 8. Gewone hooiwagen 9. Kustsprinkhaan 10. Lantaarntje 11. Veldmestkever onb. 12. Amara apricaria (loopkever) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brandnetelbladgalmug 2. Elzennerfhoekmijt 3. Elzenviltmijt 4. Elzenvlag 5. Gewone blaasbladwesp 6. Gewone wilgenroosjesgalmug 7. Knoppergalwesp 8. Lensgalwesp 9. Schietwilgwratmijt